

Egeresi Zoltán:¹ Törökország afríni hadjárata

Vezetői összefoglaló

- Az afríni hadművelettel Törökország egy közel egy éve napirenden lévő offenzívát indított meg.
- A katonai intervencióban kulcsszerepet játszott, hogy az oroszok zöld utat adtak neki: az afríni terület nem Washington, hanem Moszkva érdekszférájának számított – ez pedig a (szíriai) kurdok és az oroszok viszonyának romlását prognosztizálja.
- A sikeres hadművelet folytatásaként Ankara vélhetően meg fogja próbálni az Eufrátesztől nyugatra lévő manbicsi kiszögellést is elfoglalni a kurdoktól; ennek sikeres megvalósítása esetén lényegében lerövidíti a szerinte a (kurd) terroristák ellenőrzése alatt lévő határszakaszt.
- Az offenzíva hatására újra kiéleződik a török–kurd viszony, azonban az ország határain belül nem várható egy, a 2014. őszi eseményekhez hasonló zavargássorozat, azonban összecsapások várhatóak az ország keleti, főleg kurdok lakta területein a lakosság és a rendvédelmi erők között.
- A sikeres afríni bevonulás hozzájárul Recep Tayyip Erdoğan népszerűségének növeléséhez, különösen a nacionalista szavazók voksának megszerzésével. A már jelenleg is a 2019-es választásokra készülők török közéletben ez jelentős fegyvertény lesz az államfő és a kormány számára.

Az elemzés Törökország 2018. január 20-án indított afríni offenzívájának, az Olajfaág hadműveletnek (Zeytin Dalı harekatı) a körülményeit és lehetséges következményeit veszi górcső alá.

Recep Tayyip Erdoğan január 14-én bejelentette, hogy a török hadsereg offenzívát fog indítani Észak-Szíriában az afríni kurd régió ellen az Eufrátesz Pajzsa hadművelet (2016. augusztus – 2017. március) folytatásaként, majd ezt követően megindult a terület bombázása, illetve szórványos összecsapások a törökök által támogatott arab és az Afrín területén lévő kurd fegyveresek között.

Az Olajfaág hadjárat, miután zöld utat kapott Moszkvától, 2018. január 20-án vette kezdetét. A korlátozott erőkkel (mintegy 6400 török katona, 20–22 ezer főből álló szövetséges arab és türkmén csapatok) elindított offenzíva a 8–10 ezer fegyveresből álló kurd Népi Védelmi Erők (YPG) ellenállása miatt lassan halad előre.

A kurd erők, amelyek évek óta készülnek a folyamatosan napirenden tartott török támadásra, egy dombos-hegyes vidéken hosszú ellenállásra rendezkedtek be. Mindezidáig csak pár falvat sikerült elfoglalni.

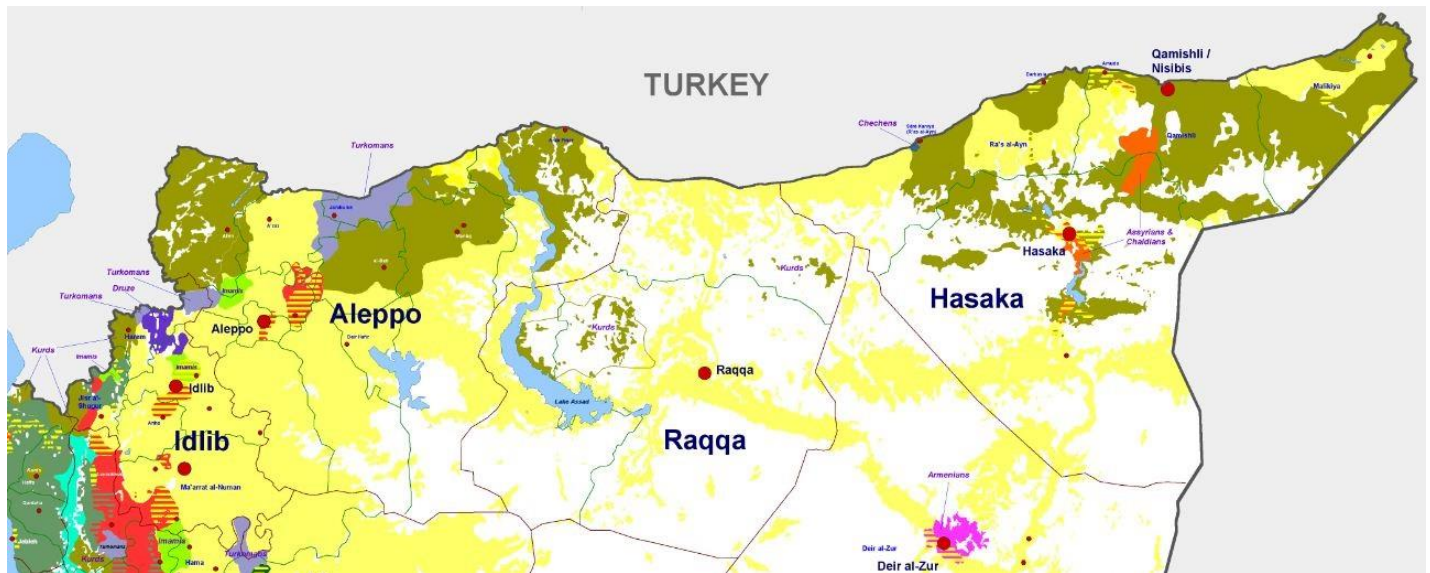
Az afríni hadjárat újabb fejezetet nyit a szíriai konfliktus történetében. Ezzel az akcióval Ankara kiszélesíti a mozgásterét, a kívánt terület elfoglalása esetén komoly csapást mér a szíriai kurdokra, akik mellett a hadjárat megindítása óta nem bontakozott ki komoly nemzetközi támogatás.

Miért a kurdok és miért Afrín?

A világ egyik legnagyobb, 20–30 milliós állam nélküli népcsoportját alkotó kurdok a Közel-Kelet legnagyobb kisebbsége. A kurdok négy országba tagolva, azok lényegében közös határterületén élnek. A legnagyobb közösségük (10–15 millió fő) Törökországban, 6–8 millió fő Iránban, 5–6 millió fő Irakban, 1–1,5 millió fő Szíriában él, amelyhez több százezres európai diaszpóra társul. A kurd függetlenedési törekvések végigkísérték a 20. századot, azonban ezek a fentebb említett négy ország központi kormányának ellenében rendre kudarcot vallottak. Annak ellenére, hogy ezek a szomszédos államok több esetben éppen a kurdokat használták fel egy-

¹ Egeresi Zoltán (zoltan.egeresi@uni-nke.hu), nemzetközi kapcsolatok szakértő, történész, az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának munkatársa.

más gyengítésére vagy nyomásgyakorlása (főleg Szíria és Törökország esetében, 1984 és 1998 között). A kurdok helyzetének változását a mindenkori központi hatalom meggyengülése vagy összeomlása hozta el, miáltal valamilyen mértékű kurd autonómia, rendszerint amerikai támogatással történő létrehozására kerülhetett sor. Ennek eddig eklatáns példája az iraki Kurdisztáni Regionális Kormányzat (KRG), illetve újabban az egyelőre nem tisztázott státuszú, ellenben de facto autonómiával és fegyveres erővel rendelkező észak-szíriai kurd terület, a kurd 'Napnyugat,' Rozsava.

1. térkép Észak-Szíria etnikai összetétele 2011 előtt. A kurdok a határmenti, zöld színnel jelölt területeken élnek. (Forrás: Gulf2000, letöltés ideje: 2018. 01. 28.)

A szíriai kurdok önállósodási törekvései a 2011-ben kezdődő szíriai háborúval erősödtek meg, különösen azután, hogy az Aszad-rezsim csapatai kivonultak 2012 derekán a többségében kurdok lakta észak-szíriai területekről,² és megkezdődhetett a saját védelmi egységeik megszervezése a különböző felkelő milíciák és a köztük teret nyerő iszlamista csoportok ellenében.³

A szíriai területeken a különböző kurd politikai formációk közül 2012-re a Demokratikus Egyesülés Pártja (Partiya Yekîtiya Demokrat, PYD) szerezte meg a hatalmat. A PYD létrehozta legfontosabb katonai szervezetét, a Népi Védelmi Erőket (Yekîneyên Parastina Gel, YPG), amely kivette részét az úgynevezett „Iszlám Állam” ellenes harcból és 2014 derekától az Egyesült Államok legfőbb szövetségese lett Szíriában.⁴ A kurd vezetés az ellenőrzése alatt lévő területet három kantonba szervezte: az afíniba, a dzsazíraiba és az eufráteszibe. Ezek kerültek veszélybe az „Iszlám Állam” sikeres és gyors hadjárata révén 2014 derekán. Kobane komoly konfliktushoz vezetett a törökországi kurdok és az államhatalom között azután, hogy a török hadsereg hermetikusan lezárta a határmenti település török oldalát,⁵ s meggátolta, hogy a Kurdisztáni Munkáspárt, a PKK csapatai vagy más törökországi kurd felkelők török földről nyújthassanak támogatást a harcban, ellenben az Ankarával jó kapcsolatot ápoló iraki kurdisztáni fegyveres csapatoknak már zöld utat adott.⁶ Ez az incidens rámutatott a török fenntartásokra a szíriai kurdok politikai szerveződését illetően.

² Andrea GLIOTI: *Kurdish Group Gaining Autonomy in Northern Syria*, [online], 2012. 12. 14. Forrás: Al-Monitor [2018. 01. 22.]

³ *Syria's Kurds face uncertain future if Assad falls*, [online], 2013. 05. 07. Forrás: The Guardian [2018. 01. 22.]

⁴ *The U.S. Found The People Who Can Beat ISIS. The Only Problem Is Everyone Hates Them*. [online], 2015. 12. 18. Forrás: Huffington Post [2018. 01. 21.]

⁵ PÉNZZVÁLTÓ Nikolett: *Délkelet-Törökország újra lángol*. Stratégiai Védelmi Kutatóközpont ELEMZÉSEK 2016/8.

⁶ *Türkiye peşmergenin Kobani'ye geçişine yardım edecek* [online], 2014. 10. 20. Forrás: BBC [2018. 01. 22.]

A YPG egységei a külföldi támogatásnak is köszönhetően 2014 őszén megvédték Kobanét és ellenoffenzívába mentek át, amely révén 2017-ben elfoglalták Rakkát és 2018 elejére gyakorlatilag az Eufrátesztől keletre eső területek döntő részét ellenőrzésük alá vonták. Az előrenyomulás 2016 nyarán oda vezetett, hogy a kurdok megkísérelték egyesíteni az Eufrátesztől keletre lévő területeket az elszigetelt afríni kantonnal, ami a folyón való átkeléshez és keleten Manbics körzetének, nyugaton pedig Tal-Rifatnak az elfoglalásához vezetett. Az egyesülést végül a 2016. augusztus végén Ankara által indított Eufrátesz Pajzsa hadművelet akadályozta meg.

Ilyen sikerekkel a hátuk mögött a kurdok úgy érezték, hogy lépést tehetnek a nagyobb önállóság felé, s 2016 márciusában Észak-szíriai Föderáció – Rozsava néven egy svájci mintán alapuló, három kantonból álló, föderális berendezkedésű entitást hoztak létre, amelynek pár hónappal később el is fogadták az alkotmányát.⁷ Ezt viszont nemcsak a szír kormány és Törökország, de a szövetséges Egyesült Államok sem ismerte el.

2017 közepén a korábban létrehozott struktúrát megváltoztatták. Az új struktúra alapegységeit a régiók képzik. Megalakították a Dzsazíra Föderális Régiót, amely Haszaka és Kámisli kanton foglalta magába, az Eufráteszi Föderális Régiót, amelyhez Kobane és Tal Abjad kanton került. Végül pedig létrehozták az Afríni Föderális Régiót, amely Afrín és Seba kantonból áll.⁸ A kurd ellenőrzés alatt álló területeket különböző tanácsokra, illetve ezeket tovább kömmünökre osztják (a szervezet a PKK-hoz hasonlóan szélsőbaloldali, marxista elveket vall, s a közigazgatás kialakítását megpróbálják eszerint megszervezni).

2018 elejére a kurdok által ellenőrzött területek elérték Szíria területének negyedét, s az arab többségű vidékek elfoglalásával a PYD uralta területen található lakosság arányai is eltolódtak az arabság irányába, miközben az arabokon kívül további népcsoportok, így türkmének, örmények, csecsenek stb. is megtalálhatóak Rozsavában. A PYD igyekezett ezeket integrálni, a nemzetközi közösség jóindulatát megnyerendő pedig a kisebbségek is megjelennek a helyi tanácsokban, illetve 2015 októberében létrehozták a Szíriai Demokratikus Erőket (SDF), amely célja a különböző etnikumú és felekezeti csoportok integrálása egy haderő alatt. Ugyanakkor az előrenyomulás alatt nemzetközi szervezetek szerint sor került etnikai tisztogatásokra is, amelyek során nem kurd-települések váltak lakatlanná.⁹ Az SDF-nek, amely később hivatalosan Rozsava hivatalos védelmi ereje lett, gerincét továbbra is a YPG alkotja.

Mivel nem sikerült egyesíteni a három régiót a török beavatkozás miatt,¹⁰ emiatt Afrín továbbra is elszigetelt, egyre szorosabbra fonódó török vonalak között találta magát. A többségében kurd lakosságú terület népességeraadásul jelentős nem-kurd csoportokkal növekedett, jellemzően 300–450 ezer főre teszik (bár vannak 800 ezres lakkosságról szóló híradások is) a jelenleg Afrínban lévők számát. Az észak–dél irányban átlagosan 75, kelet–nyugat irányban 55 kilométer széles, közel 1 500 km²-es terület jól védhető, köszönhetően a domborzati viszonyainak (700–1269 méter a tengerszint feletti magassága). A 2004-es szíriai népszámlálás szerint Afrín városának lakossága 36 ezer fő volt, a terület többi részével együtt valamivel több, mint 170 ezer fő élt ekkor a körzetben. A körzet lakosságának többségét kurdok tették ki, kisebb részben pedig arabok, türkmének és yezidiek laktak.¹¹ A török vezetés szerint jelenleg a régió népességének többsége, mintegy 55 százalék már arab, s csak 35 százalék a kurd, míg a helyi források szerint továbbra is 70–90 százalékos kurd többség van.¹²

A relatív elszigeteltségből kifolyólag ezt a régiót volt a legkönnyebb megtámadnia Törökországnak. Szintén fontos különbség a keleti területekhez képest, hogy itt nem állomásoztak amerikai csapatok, „csak” egy kisebb orosz katonai kontingens, amelynek relokációját Ankara el tudta érni Moszkvánál.

⁷ ARANY Anett, N. RÓZSA Erzsébet, SZALAI Máté: *Az Iszlám Állam Kalifátusa*, 2017. 46. o.

⁸ Uo.

⁹ Syria: US ally's razing of villages amounts to war crimes [online], 2015. 10. 13. Forrás: Amnesty International [2018. 01. 22.]

¹⁰ Az afríni kurd erők már 2016 elején támadást indítottak azaz megszerzésére, azonban csak Tal Rifatot sikerült megszerezniük, részben a török csapatok felvonulásának és a kanton lövetésének köszönhetően. Az Eufrátesz Pajzsának megindítása után utolsó próbálkozásként megindultak a kurd erők azaz és Al-Bab elfoglalására, de a török és a velük szövetséges csapatok előrenyomulása ezen akcióknak gyorsan határt szabott.

¹¹ Can ACUN: „Zeytin Dalı Harekati”na Nasıl Hazırlanıldı?, [online], 2018. 01. 21. Forrás: SETA [2018. 01. 22.]

¹² Fehim TASTEKIN: Erdogan's plans for Afrin might not sit well with Syria [online], 2018. 01. 26. Forrás: Al-Monitor [2018. 01. 28.]

Törökország és a kurdok

A török állam, amely maga mintegy 10–15 milliós kurd népességnek ad otthont,¹³ területi integritásának biztosítása érdekében egyszerre igyekszik megnyerni azok széles tömegeit, s eliminálni a veszélyt jelentő fegyveres vagy éppen politikai szervezeteket. Ez a politika az egész 20. századot végigkísérte, s lényegében ugyanez a nemzetállami koncepció jellemzi az AKP politikáját is, legalábbis 2015 eleje óta mindenképp.¹⁴ Az ország területén élő kurdok egyszerre találkoznak az állami asszimilációs politikával, amely lojalitás esetén politikai, társadalmi felemelkedést ígér; a kormánypárt által képviselt, meglehetősen támogatásnak örvendő vallási egység ígéretével; és egy nemzetiesítő kurd politikai mozgalommal és a Kurdisztáni Munkáspárt (PKK) katonai szervezet 1984 óta tartó fegyveres harcával. Végezetül – a fentebb említett tényezőktől nem függetlenül – a kurdok által lakott kelet- és délkelet-törökországi vidékek számítanak a legszegényebb régióknak az országon belül. A gazdasági helyzet, egybekötve az évtizedes harcokkal nyugati irányú migrációhoz és jelentős kurd lakosságú negyedek létrejöttéhez vezetett Isztambulban, Ankarában, Izmirben, s népes diaszpóra kialakulását eredményezte Nyugat-Európában.

Ebből kifolyólag a kurdok nem egységesek. A török állam szolgálatában való részvétel sok kurdnak kínált és kínál kitörési lehetőséget. Miközben az alapvetően kurd támogatottságú Népek Demokratikus Pártjának (HDP) vezetőit a török állam 2016-ban letartóztatta, addig a kormánypárt parlamenti frakciójában számos kurd ül (s találunk kurdokat más török pártok soraiban is). Noha a 2015-ben tartott két parlamenti választáson a HDP szerezte a legtöbb szavazatot az ország keleti területein, a második párt kevés kivétellel az AKP lett.¹⁵ Míg a PKK kötelékében több ezer kurd harcol, addig az éppen ellenük létrehozott, a helyi viszonyokhoz képest jól fizetett faluvédelmi egységek (Geçici ve Gönüllü Köy Korucuları) létszáma 2016-ban megközelítőleg 75 ezer fő.¹⁶ A török hadseregbe besorozott kurdok számáról nem is beszélve.

Ezzel együtt Ankara is szofisztikáltan áll a többi három államba tagolva élő kurd csoportokhoz. Mivel az Iránban, Szíriában és Irakban élő kurd közösségek közül az utóbbiak jutottak a legtovább az autonómia és függetlenség irányába, Törökország velük kifejezetten jó viszonyt ápol(t), Maszúd Barzáni – az iraki kurdisztáni függetlenségi népszavazást követő bukásáig¹⁷ – Ankara egyik erős kurd szövetségesének számított. A KRG pedig az egyik legfontosabb török exportpiaccá vált az utóbbi években és komoly gazdasági kapcsolat alakult ki a két entitás között.¹⁸

Észak-Szíriában viszont 2011/2012-ben nem egy Törökországgal szövetséges, hanem a PKK-val együttműködő, mi több, korábban annak segítségével létrehozott párt került hatalomra. Azok a próbálkozások, amelyek egy Barzáni-támogatású, vele szövetséges csoport hatalomra juttatását szolgálták, nem vezettek sikerre, sőt fegyveres összecsapások is történtek a különböző észak-szíriai kurd csoportok között.¹⁹ Ebből kifolyólag Ankara a kezdetektől ellenséggként tekintett a PYD-re, annak 2014-től kezdődő megerősödése, majd 2015 derekától a PKK-ellenes háború újratekintése borítékolta a konfrontációt. A PYD a harcok kirobbanásakor egy közel tízéves múltra visszatekintő párt volt, melyet 2003-ban a Kurdisztáni Munkáspárthoz kötődően hoztak létre.

¹³ Hivatalos népszámlálási adatok nem állnak rendelkezésünkre, 1965 óta nem kérdezik rá az etnikai és nyelvi hovatartozásra.

¹⁴ Az iszlamista gyökerű AKP sokáig a vallás hangsúlyozásával próbált az etnikai különbségeken felülemelkedni. Recep Tayyip Erdoğan sokszor hangoztatta, hogy a kurdok helyzetén változtatni kell, s a korábbi kormányzatokhoz képest valóban történtek fontos előrelépések, így kurd nyelvű állami tv-csatorna indítása, rádióműsorok engedélyezése, nyelvi tanszék felállítás, választási kampány engedélyezése stb. Azonban a kurd Népek Demokratikus Pártjának (HDP) megerősödésével, a 2013 elejétől megvalósított fegyverszünet „eredménytelensége” miatt 2015-ben a török kormány nacionalista fordulatot vett, amihez jelentős mértékben hozzájárult a PKK-val folytatott háború kiújulása.

¹⁵ EGERESI Zoltán: [Vissza a kormánykerékhez: előrehozott választás Törökországban](#), [online], 2015. Forrás: KKI [2018. 01. 22.]

¹⁶ [Türkiye'de kaç tane köy korucusu var? Köy korucularının görevleri nelerdir?](#), [online], 2016. 05. 17. Forrás: Sabah [2018. 01. 22.]

¹⁷ PÉNZVÁLTÓ Nikolett: [Álomból rémálom? Az iraki kurd függetlenségi népszavazás margójára](#). Stratégiai Védelmi Kutatóközpont ELEMZÉSEK 2017/27.

¹⁸ Soner CAGAPTAY, Christina Bache FIDAN, Ege Cansu SACIKARA: [Turkey and the KRG: An Undeclared Economic Commonwealth](#), [online], 2015. 03. 16. Forrás: Washington Institute [2018. 01. 20.]

¹⁹ Wladimir van WILGENBURG: [Rival Kurdish Parties Clash in Syria](#) [online], 2013. 03. 10. Forrás: Al-Monitor [2018. 01. 20.]

A szíriai és a törökországi kurdok közötti szoros kapcsolatok hosszú időre tekintenek vissza. Miután a sèvres/lausanne-i békeszerződések (1920/1923) a korábban egy államhoz tartozó, összefüggő kurd területeket felosztották Szíria és Törökország között, továbbra is megmaradt a kapcsolat a kurdok között. Már az 1920-30-as években sok törökországi kurd menekült ezekre a területekre egy-egy sikertelen felkelésük után.²⁰ A Kurdisztáni Munkáspárt Abdullah Öcalan vezetésével is Szíriában talált menedéket és támogatást. A szervezet toborzóirodákat nyithatott az észak-szíriai területeken, sok fiatal kurd lépett be a soraiba, s aztán harcolt a határ északi oldalán. Ezzel gyakorlatilag a szíriai vezetés „átolta” a helyi kurd nacionalizmust Törökországba, s lehetővé tette, hogy a PKK egy komoly hátországot építsen ki, megtalálva a *modus vivendi*-t a kurdokkal szemben amúgy elnyomó politikát folytató szír vezetéssel.²¹ Ugyan Törökország katonai és politikai nyomásgyakorlásának eredményeképp végül a PKK-nak el kellett hagynia Szíriát 1998-ban (magát Abdullah Öcalant 1999-ben el is fogták Kenyában), öt évvel később megalakult a PYD Fuat Ömer irányításával,²² amit 2010 óta Szalih Muszlim vezet.²³ A PYD tagjait a damaszkuszi vezetés is veszélyesnek találta, a szervezetnek folyamatos elnyomással kellett szembenéznie. A szíriai háború kirobbanása után viszont a bebörtönzött tagok jó részét szabadon is engedték. 2011 végétől pedig egyre nagyobb befolyásra tett szert az észak-szíriai területeken.

Törökország a fentebbieknek köszönhetően a nemzetközi közösséghez képest gyökeresen eltérő módon tekint a PYD-re, azt ugyanúgy terrorszervezetként tartja nyilván, mint a PKK-t (amelyet az Egyesült Államok és az EU is annak tart). A 2015-ben elindult terrorellenes háború keretében elkezdődött a szíriai határ mentén egy három méter magas betonfal építése, amely részben az „Iszlám Állam”, részben a PKK katonáinak bejutását volt hivatott megakadályozni.²⁴

Törökország Szíria-politikája és a kurdok

Ankara a szíriai konfliktus kirobbanásának elején egy rövid, kivárással jellemezhető időszak után hamar az Aszad-ellenes táborban kötött ki. Elkezdte támogatni a különböző szíriai ellenzéki csoportokat, illetve a háború alatt a török állam kiemelt figyelmet fordított a Szíriában élő türkmén kisebbség helyzetére. Törökország már csak közelsége miatt sem tudott – az Ahmet Davutoğlu vezette külpolitika pedig nem is akart – kimaradni a szíriai konfliktusból. 2012 őszén Akçakale-nél több ember életét vesztette egy, a határ török oldalán becsapódott szíriai lövedék miatt – ami után a parlament felhatalmazást adott, hogy a török hadsereg beavatkozzon Szíriába.²⁵

A török külpolitika céljai alapvetően 2012-re formálódtak meg: 1) Aszadot megbuktatva egy törökbarát vezetés hatalomra juttatása, 2) a szíriai kurdok autonómia vagy önállósodási törekvéseinek megakadályozása vagy legalábbis korlátozása, 3) ezzel együtt Szíria területi integritásának biztosítása.

2013 őszétől viszont kiderült, hogy a célok együttes megvalósítására egyre kevesebb esély van, sőt, Törökország szíriai mozgástere is csökkenni kezdett. A 2013-as vegyifegyver-támadás után az Egyesült Államok nem indított támadást Aszad ellen, ezzel a korábban meghatározott „vörös vonalat” elengedte, noha Ankara támogatta a beavatkozást.²⁶ Az „Iszlám Állam” feltűnése és gyors, főleg a kurdok elleni sikerei látszólag a törökök érdekeit szolgálták, azonban a kibontakozó nemzetközi koalíció az Egyesült Államok segítségével az „Iszlám Állam” elleni fellépés során egyre inkább a kurdokra kezdett támaszkodni.

²⁰ David McDowall: *A Modern History of the Kurds*, Tauris, 2004, 466. o.

²¹ *im.* 479-480. o.

²² Can ACUN – Bünyamin KESKIN: *PKK'nin Kuzey Suriye örgütlenmesi PYD-YPG* [online], 2016. Forrás: SETA [2018. 01. 21]

²³ *The Kurdish Democratic Union Party*. [online], 2012. 03. 01. Forrás: Carnegie Middle East Center [2018. 01. 21]

²⁴ Suriye sınırına yapılan duvar bitiyor. [online], 2012. 03. 01. Forrás: Carnegie Middle East Center [2018. 01. 21]

²⁵ *Tezkere Meclis'ten Geçti*, [online], 2012. 10. 04. Forrás: Bianet [2018. 01. 20.]

²⁶ *Turkey's Erdogan says Assad buying time on chemical weapons*, [online], 2013. 09. 12. Forrás: Reuters [2018. 01. 20.]

A kurdok megerősödése mellett Aszad is hatalmon maradt, ráadásul az iráni és orosz támogatás miatt a kormányerők egyre több sikert értek el. Az oroszok 2015. őszi beavatkozása erősen korlátozta Ankara mozgásterét (különösen a Szu–24-es orosz repülőgép novemberi lelővése után),²⁷ olyannyira, hogy az „Iszlám Állam” elleni hadjáratra 2016 augusztusában is az oroszokkal való viszony rendezése után kerülhetett sor.

Az erőviszonyok illetően megváltozása miatt a török politika átértékelődött, s Aszad megbuktatása helyett „korlátozottabb” célt fogalmazott meg: a szíriai kurdok gyengítését.

Ide tartozott:

- a YPG-egységek Eufráteszen történő átkelésének megakadályozása (ez 2016 derekán, Manbics SDF általi elfoglalásával elbukott);
- a nem kurd nemzetiségű katonai egységek megszervezésének támogatása, ezzel együtt a kurd egységek felülreprezentáltságának mérséklése (ez korlátozottan sikerült, s a kurdok maguk is érdekeltek voltak a helyi – arab, türkmén, örmény stb. – csapatok szervezésében);
- a PYD legitimációjának gyengítése, a nemzetközi tárgyalásokból való kizárás (ez sikeresnek tekinthető),²⁸
- az amerikai fegyvertámogatások korlátozása/leállítás (ezt nem sikerült elérni);²⁹
- az afríni és az Eufráteszen túli területek egyesítésének megakadályozása (az Eufrátesz Pajzsa hadművelettel ennek sikerült elejét venni);
- az Eufrátesztől nyugatra lévő területek megszerzése (az afríni, s egy későbbi Manbics elleni offenzíva révén ez megtörténhet);
- legújabban pedig egy harminc kilométer mély „biztonsági övezet” kialakítása, ezzel együtt a PYD egységeinek kiszorítása.³⁰

Ankara lényegében az utóbbi közel egy évet ennek az akkor kénytelen-kelletlen, nagyhatalmak nyomására³¹ elvetett hadműveletnek az előkészítésére szánta. A Szíriában kialakított deeszkalációs zónák közül a török határ közvetlen közelében lévő Idlib tartomány deeszkalációjának ellenőrzését vállalta magára. A 2016 szeptemberében a területen megjelenő török csapatok egyértelműen az afríni kanton körülzárására törekedtek.³² Az örposztok kialakítása 2018 legelejére befejeződött. Ezáltal a kurd ellenőrzés alatt álló terület nemcsak északról és nyugatról, a török határ formájában, de délről és nyugatról is török csapatokkal és szövetségeseikkel lett körülvéve. Kivételt egy viszonylag rövid, nehezen védhető sáv, a tal-rifati terület jelent, amely határos az Aszad-erők által uralt aleppói körzettel.

Nagy- és regionális hatalmak

A szíriai kurdok helyzetében kulcsfontosságú tényező a nagyhatalmak hozzáállása. Ismeretes, hogy az Egyesült Államok vált a legfontosabb szövetségessé és sokat tett a YPG felfegyverzéséért. Jelenleg úgy tűnik, hogy az Eufrátesztől keletre eső területek amerikai érdekszférába kerülnek, s a közeljövőben nem várható, hogy onnan az amerikai erők kivonuljanak.

²⁷ Metin GÜRCAN: *After shooting down Russian jet, what's next for Turkey?*, [online], 2015. 11. 16. Forrás: Al-Monitor [2018. 01. 20.]

²⁸ *Ankara opposes Russian demand to include PYD in the Syrian Opposition*, [online], 2017. 08. 07. Forrás: TRT World [2018. 01. 22.]

²⁹ *US to stop arming anti-IS Syrian Kurdish YPG militia - Turkey*, [online], 2017. 11. 25. Forrás: BBC [2018. 01. 22.]

³⁰ *Turkey will create 30 km-deep 'safe zone' in Syria's Afrin: HaberTurk citing PM* [online], 2018. 01. 21. Forrás: Reuters [2018. 01. 22.]

³¹ İbrahim VARLI: *Kalkani, Ankara değil Rusya ve ABD bitirdi*, [online], 2017. 03. 31. Forrás: BirGün [2018. 01. 23.]

³² Uğur ERGAN: *İdlib'te son dakika: Türk askeri İdlib'de... Özel Kuvvetler, Komando girdi...* [online], 2017. 10. 13. Forrás: Hürriyet [2018. 01. 23.]

Azonban a kurdok nemcsak az amerikaiakra számíthatnak. Oroszország, amely a kurdokat már a 19. és a 20. században is igyekezett felhasználni az Oszmán Birodalom és Irán ellen,³³ 2011 után a szíriai kurdokkal is megpróbált jó viszonyt kiépíteni. A törökök rosszállását kiváltva a PYD irodát nyithatott Moszkvában, illetve az utóbbi években megszorodtak a szíriai kurdok látogatásai Moszkvában, Szalih Muszlim kurd vezetőt külügyminiszter-helyettesi szinten fogadták (ugyanígy megszorodtak a törökországi kurd vezető Selahattin Demirtaş orosz útjai).³⁴ Az alapvetően külkapcsolati szinten kibontakozó közeledés 2017 tavaszán szintet lépett, ugyanis a manbicsi és afríni terület közé éket verő Eufrátesz Pajzsa hadműveltet folytatásaként a törökök már ekkor meg akarták indítani a hadműveletet Afrín és Manbics ellen, azonban az orosz csapatok megjelenése Afrínban, illetve Manbicsban a török-kurd határterület átengedése az orosz–szír kormányerőknek megakadályozta a török offenzívát.

A mintegy 300 fős orosz kontingens jelenléte szavatolta – a kisebb határmenti incidenseket nem számítva – Afrín biztonságát. Ennek az egységnek a kivonása vagy relokációja zöld utat adott az offenzívának.

Orosz részről nem érte kritika Ankarát, sőt, Szergej Lavrov külügyminiszter a török sajtóhoz és politikusokhoz hasonlóan az amerikaiakat kezdte el hibáztatni a helyzet kialakulásáért.³⁵

Az akció megindítása után az Egyesült Államok több elítélő nyilatkozatot is kiadott, azonban ezek nem tekinthetők komoly nyomásgyakorlásnak. A hadjárat megindítása után az Egyesült Államoktól óvatos jelzések érkeztek, melyben jelezték, hogy megértik Törökország biztonsági aggodalmait.³⁶ Amerikai csapatok jelenléte híján Washingtonnak nem éri meg konfliktusba bonyolódni NATO-szövetségével. A két fél közötti nézeteltérést mutatja, hogy a hadjárat miatt a két államfő közötti telefonbeszélgetés diplomáciai átíratára is ellentétesen jelent meg: az amerikai szerint Trump elnök fenntartásokat fogalmazott meg, s a konfliktus deeszkalálását kérte, míg a török fél szerint ilyen nem történt.³⁷

Ami az európai hatalmakat illeti, az offenzíva két dolog miatt is kihívást jelent: újabb menekültválságot indít el, valamint a hazai kurd, yezidi és török diaszpóráit is „mozgásba hozza.” Franciaország a hadművelet megindítása után az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kérte.³⁸ Összességében a nyugati hatalmak az offenzívát elítélték, azonban komoly nyomásgyakorlás a részükről sem érkezett. Damaszkusz és Teherán szintén elítélte a hadjáratot – különösen a szír vezetés, amely szerint ezzel is a terroristákat erősíti Ankarát –, így érthető módon kevés nemzetközi támogatásra számíthat Törökország.³⁹ Ez azonban kevésbé fogja vissza a török vezetést: amíg a regionális és a nagyhatalmak nem avatkoznak be a kurdok érdekében, addig a török csapatok és szövetségeseik lassan, de biztosan haladhatnak előre Afrín felé.

Az offenzíva

Január 13-án Recep Tayyip Erdoğan bejelentette, hogy támadást fognak indítani Afrín tartomány ellen. A kanton körülvétele hónapokkal korábban megkezdődött, s január elejére végéhez ért. A támadást a török és a szövetséges katonai vezetők folyamatosan „lebegtették,” az offenzíva tehát ismert volt a szereplők számára, már január előtt is. A török fél az ENSZ Alapokmányának 51. cikkére hivatkozva (fegyveres támadás esetén ellenállás) hangoztatja jogát az akcióhoz.⁴⁰

³³ Mindeztidáig az egyetlen modern, független kurd állam szovjet támogatással jött létre Irán területén 1946-ban Mahabádi Köztársaság néven, később pedig befogadták Musztafa Barzani iraki kurd vezért is.

³⁴ Orhan GAFARLI: [Russia's Kurdish Politics](#), [online], 2017. 03. 17. Forrás: The Politicon [2018. 01. 21.]

³⁵ [Turkey infuriated by 'unilateral' US actions in Syria: Russian FM Lavrov](#) [online], 2018. 01. 22. Forrás: Hurriyetsdailynews [2018. 01. 24.]

³⁶ [Pentagon ve CENTCOM'dan Afrin açıklaması!](#), [online], 2018. 01. 20. Forrás: Hüriyet [2018. 01. 26.]

³⁷ [Turkey to extend Syria campaign to Kurdish-controlled Manbij](#), [online], 2018. 01. 25. Forrás: The Guardian [2018. 01. 26.]

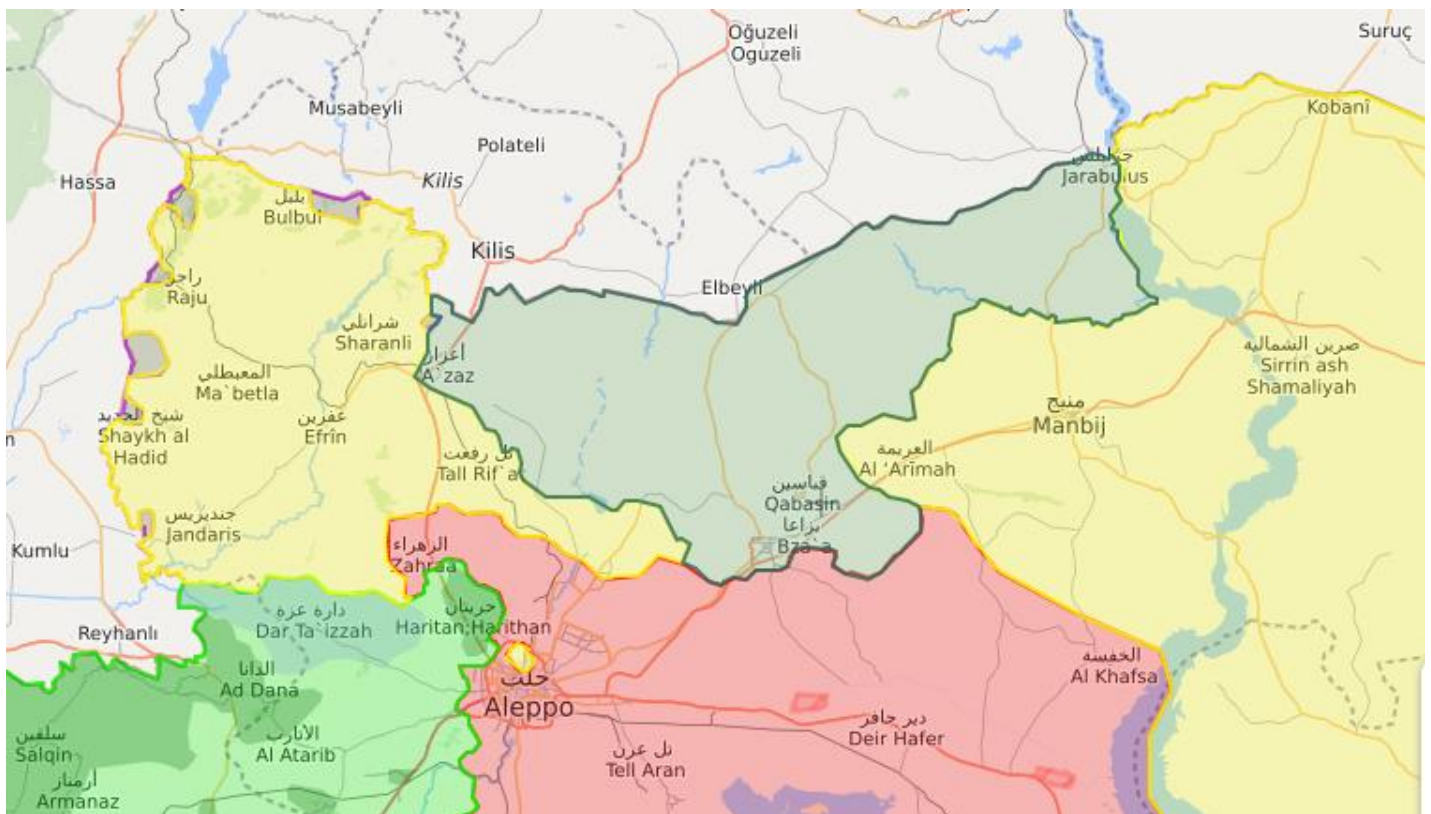
³⁸ [French calls for emergency Security Council meeting on Syria](#), [online], 2018. 01. 21. Forrás: Reuters [2018. 01. 21.]

³⁹ [Syria: Turkish ground troops enter Afrin enclave](#), [online], 2018. 01. 21. Forrás: BBC [2018. 01. 22.]

⁴⁰ [Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın: Suriye'yi işgal etmiyoruz, terörü bitiriyoruz](#) [online], 2018. 01. 22. Forrás: BBC [2018. 01. 23.]

Az államfő bejelentése után minden irányból megindult a kurd állások lövése, illetve a határmenti területeken kisebb-nagyobb incidensekre is sor került, azonban ezek intenzitása nem haladta meg lényegesen a korábbi hónapok vagy évek konfliktusait (lásd 2017 márciusát). Az Olajág hadjárat megindítása azonban kevésbé a török sajtóban rendszeresen emlegetett Washingtontól, hanem az Afrínban pár száz fős alakulatot állomásoztató Oroszországtól függött. A diplomáciai előkészítés ellenére január 18-án Erdoğan jobbkeze, Hakan Fidan nemzetbiztonsági vezető és a vezérkari főnök is Moszkvába látogatott, hogy az orosz vezérkari főnökkel tárgyaljon.⁴¹ A hirtelen utazás úgy tűnik, megtette hatását, mivel január 20-án megérkezett a hír: az orosz alakulatokat áthelyezik Afrínból Tal-Rifatba,⁴² ezzel gyakorlatilag a nagyhatalom zöld utat adott a katonai akciónak.

Az offenzíva 2018. január 20-án 17:00-kor vette kezdetét azzal, hogy 72 török harci repülőgép csapást mért a YPG 108 fegyverraktárjára és egyéb katonai létesítményére.⁴³ A tüzérségi és légi előkészítés után meginduló csapatok északról és nyugatról kezdték meg az előrenyomulást Afrín felé, illetve kevésbé sikeresen keletről (itt főleg a Szabad Szír Hadsereg katonái), ami egyelőre azt jelenti, hogy a kormányerőkkel határos tal-rifati szakasz a későbbiekben menekülési útvonalként szolgálhat a kurd fegyvereseknek. A harcok kirobbanása óta támadás ért török területeket is, lövedékek hullottak Reyhanli és Kilis településekre.⁴⁴

2. **térkép: Az afríni terület (2018. 01. 29.). Sárga szín: PYD által ellenőrzött terület, szürkés-zöld: Törökország és szövetségesei által ellenőrzött terület, világos zöld szín: felkelők által birtokolt terület, zöld: Hayat Tahrir Al-Sam által ellenőrzött terület, piros: kormányerők által ellenőrzött terület.** (Forrás: syria.livemap.com, letöltés ideje: 2018. 01. 29.)

⁴¹ Hulusi Akar ve Hakan Fidan'dan kritik ziyaret [online], 2018. 01. 18. Forrás: CNN Türk [2018. 01. 22.]

⁴² Rus birlikleri Afrin'den çekildi [online], 2018. 01. 20. Forrás: Anadolu Ajansı [2018. 01. 22.]

⁴³ Can ACUN: "Zeytin Dalı Harekatı"na Nasıl Hazırlanıldı?, [online], 2018. 01. 21. Forrás: SETA [2018. 01. 22.]

⁴⁴ Son dakika: Kilis ve Reyhanlı'ya roket saldırısı [online], 2018. 01. 23. Forrás: SETA [2018. 01. 28.]

Ki kell emelni, hogy a török hadsereg a PKK elleni törökországi harcokban nagy sikerrel alkalmazott drónokat (UAV) is felhasznál a hadjárat során. Török részről mintegy 6400 katonát vetnek be a hadjáratban, amihez 20–25 ezer fős arab és türkmén csapatok társulnak (Szabad Szír Hadsereg), amivel szemben 6–10 ezer fős YPG egységek sorakoznak fel, amely egy eltökélt háterszágra számíthat. Szintén a védekezők előnyére válik a domborzat, s az a tény, hogy az elmúlt években lehetőségük nyílt egy komoly védelmi rendszer kiépítésére, alagutakkal, bunkerekkel teletüzdelt védvonalak létrehozására.

Az Olajfaág hadművelet első hete nem is hozott áttörést: a török fél anyagfölnye ellenére csak néhány falvat tudott elfoglalni (ezek egy részét vissza is tudta venni a YPG), s eddig viszonylag alacsony, pár száz fős veszteségeket jelentettek. A hadjárat megindítása óta eltelt 10 napban a török hadsereg szerint 597 terroristát semlegesítettek.⁴⁵

Következmények

Az afríni hadjárat a szíriai háború újabb fejezetét jelenti. Az eddigi események alapján egy elhúzódó konfliktusra lehet számítani, amely nagy valószínűséggel azzal ér véget, hogy Ankara elfoglalja az afríni területeket, s egy vele szövetséges csoportot segít hatalomba, abban az esetben, ha a PYD nem lesz képes megfelelő nemzetközi (nagyhatalmi) támogatásra szert tenni. Mindezek tükrében az alábbi következtetéseket tehetjük:

- 1) A YPG erői nem fogják könnyen adni a területeiket, ráadásul az Eufrátesz Pajzsa hadműveleti területéhez képest, amely inkább alföldi terület volt, itt egy inkább hegyes, erdős vidéken folynak a harcok. Ez pedig még előnyösebb a gerilla-hadviselés terén amúgy is tapasztaltnak számító YPG-nek. Ugyanígy a kurd lakosság körében is komolyabb ellenállásra számíthatnak. Az offenzíva megindítása előtti napokban több tüntetés zajlott a területen, demonstrálandó a kurdok ellenérzését.
- 2) A hadjárat újabb feszültséget okoz majd a török–kurd viszonyban. Nemcsak a szíriai kurdok között, de a törökországiak és a török állam között is. Valószínű, hogy újabb zavargások fognak kitörni Törökország keleti részén, azonban ezek nagysága alatta fog maradni a 2014 ősziéknél, köszönhetően annak, hogy a 2015 dereka óta folyó terrorellenes háború keretében a PKK ellenőrzése alatt lévő városi kerületeket megtisztították, illetve a HDP több helyi és országos vezetőjének letartóztatása révén a politikai mozgósítás is meggyengült.
- 3) A török belpolitikai hatások sem elhanyagolhatóak. Az erőviszonyok fényében a török csapatok és szövetségeseinek győzelme várható, kérdés a vérvesztés nagysága és az idő. Ahogy az Eufrátesz Pajzsa hadművelet keretében, tüzérségi, légi támogatást valamint a nehézfegyverzetet a korábbi hadjáratokhoz hasonlóan a törökök fogják adni, s várhatóan Afrínban is az arab csapatok alkotják a derékhadat, s ezáltal a török veszteségek minimalizálhatóak lesznek.⁴⁶ A kurd egységek és a lakosság ellenállása miatt azonban nem várható könnyű győzelem, a háterszágba esetlegesen kirobbanó zavargások pedig további erőket köthetnek majd le, de ezek meg sem fogják közelíteni a 2014 őszi eseményeket. A hadjárat megindítása után mindössze pár, könnyen feloszlott tüntetés zajlott az országban.⁴⁷ Ezzel együtt az elhúzódó konfliktus a 2019. novemberi elnök- és parlamenti választásra készülő, már most kampányüzem-módban lévő országban a hatalmon lévők népszerűségét növeli majd, elsősorban a nacionalista török választók körében, illetve ezzel együtt állandó témát fog adni a (független) sajtónak, amely addig is kényes ügyek helyett a hadjáratra koncentrál. A kormányközeli ORC közvélemény-kutató intézet felmérése szerint a hadjárat kezdetén a megkérdezettek 80%-a támogatta a beavatkozást.⁴⁸

⁴⁵ Sızmaya çalıřtı, tünelde yakalandı! [online], 2018. 01. 29. Forrás: Hürriyet [2018. 01. 29.]

⁴⁶ Az Eufrátesz Pajzsa hadművelet keretében hivatalosan 78 török katona veszítette életét.

⁴⁷ Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın: Suriye'yi işgal etmiyoruz, terörü bitiriyoruz [online], 2018. 01. 22. Forrás: BBC [2018. 01. 23.]

⁴⁸ Afrin harekatı için ilk anket! Destek yüzde kaç çıktı? [online], 2018. 01. 24. Forrás: Sözcü [2018. 01. 26.]

- 4) Az afríni offenzíva megindítása a nagyhatalmak jóváhagyásával (Oroszország) vagy legalábbis komoly ellenkezése nélkül (Egyesült Államok) indulhatott meg. Mivel az akció az orosz csapatok kivonásával együtt járt, ezért várható, hogy az orosz-(szíriai-)kurd kapcsolatok megromlanak, s Moszkva feladott egy stratégiaiilag fontos helyen lévő támaszpontot, amely Törökország és a kormányerők hátában a szíriai rendezéskor a mozgásterét növelhette volna. Ez az alku már korábban napirendre került⁴⁹, kérdés, mit nyert ezzel a döntéssel, mi volt az, amit a január 18-án a fővárosba látogató török vezérkari főnök, Hulusi Akar és a titkosszolgálat vezetője, Hakan Fidan kínált cserébe Valerij Geraszimov orosz vezérkari főnöknek. A török vezetés igyekszik azokat a híreszteléseket cáfolni, hogy Moszkvának/szíriai kormányerőknek Afrínért Idlib tartományt vagy legalább egy részét adják a törökök, azzal, hogy „leveszik a kezüket” a területekről.⁵⁰ Ez hasonló megegyezés lehet, mint amit az Eufrátesz Pajzsa hadművelet megindítása után láthattunk: a korábban Aleppó ostroma ellen hangosan felszólaló török vezetés a város elfoglalása idején jóval kevésbé volt kritikus, mint korábban, s az ottani felkelőcsapatok támogatása helyett inkább azok kivonásában jeleskedett. Az idlibi terület több része nincs török vagy hozzá kapcsolódó egységek ellenőrzése alatt, így azt az Aszad-rezsim csapatai további harcok árán tudják majd megszerezni. Viszont ez a folyamat gyorsabban és kevesebb vérveszteséggel történhet meg.
- 5) Oroszország kivonulásával a szíriai kurdoknak nem marad más szövetségesük, csak az Egyesült Államok, amelyet a török diplomácia nyomás alá fog helyezni, hogy ne akadályozza (az oroszokhoz és kormányerőkhöz hasonlóan) a manbicsi kiszögellés elfoglalását. Ennek sikeres végrehajtása után pedig az Eufrátesztől keletre elterülő területek határmenti zónáinak megtisztítása lehet Ankara célja. Annak fényében, hogy Washington az SDF-re – benne kurd csapatokra – építve pontosan határvédelmi egységeket akar felállítani mintegy 30 ezer fővel, jelenleg kevés esély van. Arra is, hogy az Egyesült Államok teljesen, megfelelő garanciák nélkül kivonuljon a területről. Annak fényében viszont, hogy Ankara eddig sikeresen blokkolta a PYD részvételét a rendezésre hivatott tárgyalásokon, akár Genfben, akár Asztnában, a kurdok komoly problémával fognak szembenézni.
- 6) Nemzetközi támogatás és nyomásgyakorlás nélkül hosszabb távon az afríni kantonnak nincs esélye az offenzíva ellen, még akkor is, ha komolyabb veszteséget okoz az arab és török egységeknek. A terület elfoglalásával, amit valószínűleg a manbicsi kiszögellés elleni akció követ majd, gyakorlatilag megszünteti azokat a kurd reményeket, hogy egyesítsék észak-szíriai kantonjaikat, s majd valamikor kijussanak a tengerhez. Ankara ezzel elhárítja annak a veszélyét, hogy egy jókora határszakaszon veszélyt jelentsen a PKK, illetve hogy a kurdok elvágják az araboktól. Az újonnan elfoglalt terület a szíriai rendezésig török fennhatóság alatt fog maradni, elejét véve a PYD újjászervezésének.
- 7) A harcok újabb menekülthullámmal járnak majd, bár ennek nagysága az „Iszlám Állam” térnyerése nyomán indult népmozgásnál jóval kisebb lesz. A régió több száz ezres lakossága, illetve odamenekült emberek a török uralom alatti zónákban kiépített táborokba, vagy kisebb valószínűséggel a törökországi létesítményekbe kerülnek. Amíg létezik a tal-rifati kapcsolat a kormányerőkhöz, addig ráadásul megvan az elvi lehetősége az oda menekülésnek. Miközben Törökország megindította szíriai hadjáratát, kevés szó esik arról, hogy török források szerint mintegy 370 ezer szíriai kurd menekült él az országban.⁵¹
- 8) A konfliktus nemcsak helyi szinten, de a nemzetközi médiában is folytatódni fog. A percepció-háborúban pedig nincs könnyű dolga Ankarának, mivel a nemzetközi közvéleményben a PYD és a szíriai kurdok az „Iszlám Állam” elleni harc kulcsszereplőiként tüntették ki magukat, miközben Törökország nemzetközi megítélése a PKK-elleni háborúval, a puccskísérletet követő letartóztatásokkal romlott. Ankara

⁴⁹ Hilal Öztürk: [Türkiye ve Rusya Afrin için anlaştı](#) [online], 2017. 09. 21. Forrás: Karar [2018. 01. 26.]

⁵⁰ [Rusya ile anlaşma yapıldı mı? İbrahim Kalın'dan 'Afrin'i al İdlib'i ver' eleştirilerine yanıt!](#) [online], 2018. 01. 24. Forrás: TimeTürk [2018. 01. 26.]

⁵¹ Amberin Zaman: [Conflicting reports emerge as Turkey's Olive Branch rakes Afrin.](#) [online], 2018. 01. 22. Forrás: Al-Monitor [2018. 01. 23.]

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

ELEMZÉSEK 2018/5

komoly erőfeszítéseket fog tenni, hogy ebben a helyzetben a közvéleményt maga mellé állítsa, vagy legalább semleges képet tudjon kialakítani a harcokat illetően.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóközpont munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: Nemzeti Közzolgálati Egyetem

Szerkesztés és tördelés:
Bazsó Márton, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

© Egeresi Zoltán, 2018

© Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2018